

Ladislav Macháček: Úvod do politickej sociológie mládeže.

Trnava: UCM, 2008, 184 s. (ISBN 978-80-8105-012-1)

Emília Podoláková

Key words: Book review, youth, sociology

Publikácia *Úvod do politickej sociológie mládeže*, ktorej autorom je Ladislav Macháček je výsledkom práce na široko koncipovanom medzinárodnom výskume *Mládež ako aktér sociálnej zmeny* (UP2YOUTH) s podporou Ministerstva školstva SR v rokoch 2006-2008. Text publikácie predstavuje problematiku, ktorá sa klasicky zaraďuje do politickej sociológie, ale zachytáva ju špecifickým spôsobom sociologickej reflexie politického a občianskeho života mladej generácie po roku 1989.

Poznávať spoločnosť ako celok v jeho minulosti, súčasnosti a budúcnosti poznávať ho v logike jej generačného pohybu a vývoja ako sa to demonštruje v publikácii prtsredníctvom mládeže ako predmetu skúmania, je možné a prínosné či už zo sociologického alebo politologického hľadiska.

Sociológia, jej predmet a metodológia utvára potrebný referenčný rámec na komplexnú charakteristiku mládeže z hľadiska jej sociálnej štruktúry a sociálnej mobility, úrovne a foriem občianskej participácie v politickom systéme, zmenami v životnom štýle pod vplyvom modernizačných trendov.

Pozornosť sústreďuje pochopiteľne na obdobie prechodu od totalitného na pluralitný politický systém v podmienkach procesov európskej integrácie a globalizácie zahrňujúc komplexný modernizačný proces, v ktorom mladá generácia vystupuje nielen ako objekt, ale aj subjekt zmeny. Vzhľadom na prebiehajúcu modernizáciu spoločnosti a zmien, ktoré sú s ňou spojené, sa mení aj postavenie mladej generácie. Otázka mladých ľudí či už ako „ohrozenia“ alebo aj ako „nádeje“ súčasnej spoločnosti na riešenie jej problémov neustále vracajú problematiku mladej generácie do pozornosti verejného diskurzu.

Publikácia je po obsahovej stránke štrukturovaná do piatich celkov- kapitol, ktoré čitateľa uvádzajú do problematiky etáp vývoja sociológie mládeže v Európe i na Slovensku, problematiky modernizácie a individualizácie mládeže, mládežníckej politiky a prácu s mládežou až po participáciu mládeže na samosprávnej a zastupiteľskej demokracii.

Prvá kapitola *Sociológia mládeže* je venovaná jednotlivým etapám rozvoja sociológie mládeže, pričom autor poukazuje jednak na skutočnosť, že „... sociológiu a jej revitalizáciu treba vidieť v kontexte obrodného procesu v spoločenských vedách po roku 1956, ktorý vyústil do jej inštitucionalizácie na Slovensku...” (s. 11) a jednak poukazuje na teoretické korene sociologického myslenia v Európe (L. Chisholm, C. Wallace, O. Stafseng, J. J. Lagré) ovplyvnené generačným prístupom Karla Mannheima, ktorý sa iba nedávno etabloval ako klasik a zakladateľ sociológie mládeže. Zaujímavou súčasťou tejto kapitoly je časť venujúca sa prehľadnej prezentácii a objasneniu neštandardných sociologických pojmov ako mládežnícka scéna, či subkultúra mládeže, ktoré sa postupne udomácňujú v sociologickom výskume mládeže v Európe.

V druhej kapitole *Modernizácia spoločnosti a individualizácia mládeže* autor prezentuje koncepciu individualizácie mládeže ako proces preberania individuálnej zodpovednosti za dôsledky prijatých rozhodnutí v najdôležitejších životných oblastiach. V súvislosti s procesmi globalizácie a európskej integrácie na jednej strane, a s procesmi čiastočného prevratu tradičných triednych rozdielov založených na askriptívnom statuse a tradičnom životnom štýle na strane druhej, sú i naďalej rozhodujúcim kritériom úspešnosti začleňovania mladých ľudí do spoločnosti ukazovatele „kvality života“ – úroveň vzdelania, dostupnosť bývania, participácia občanov na vládnutí a pod.

V oblasti sociológie mládeže sa podľa L. Macháčka spájala individualizácia s istým „moratóriom“ vplyvu sociálnych determinánt na procesy životných šancí. Bolo to pod vplyvom sociologickej reflexie relatívne dlhého obdobia vysokého materiálneho štandardu a dalekosiahlych životných istôt a ich vplyvu na možnosť mladých ľudí vytrhnúť sa z tradičných životných podmienok vlastnej rodiny, predovšetkým v Nemecku a Rakúsku.

V analyzovanej sociologickej literatúre K. Roberts (1995), L. Siuralla (1996) a najmä v práci A. Furlonga a F. Cartmela (1997) sa nachádza veľa dôkazov o tom, že mnohí sociológovia spadli do epistemologickej pasce, keď zovšeobecnilí reálne procesy individualizácie ako vysoký stupeň autonómnosti (vlastnej zodpovednosti) pri voľbe životných alternatív a životných štýlov, individuálneho stvárnenia každodennosti (móda, hudba, kultúra reči, politická artikulácia) aj na iné oblasti kvality života (vzdelanie, bývanie, zamestnanosť), pre ktoré nevznikli podmienky. Bez nich sa však tranzícia dospievajúcich do dospelosti, získanie statusu dospelých nemôže úspešne zavŕšiť.

Nielen vo Veľkej Británii, ale aj v mnohých regiónoch európskych krajín je podľa L. Macháčka sociálna diferenciácia stále centrálnou kategóriou pre pochopenie životnej situácie mládeže a „...obmedzenia dané sociálnou štruktúrou sa reprodukujú u mladej generácie dokonca v jej želaniach“ (s.53).

Tretia kapitola *Mládežnícka politika a práca s mládežou* predstavuje a zároveň analyzuje

jednotlivé etapy zložitého procesu formovania štátnej politiky vo vzťahu k mládeži na Slovensku. V súvislosti s prácou s mládežou, ako špecifickým systémom sociálnej práce, ktorá je neodmysliteľnou zložkou politiky mládeže, kapitola podrobne rozoberá jej osobitosti, princípy a úrovne aplikovateľné v budovanom systéme práce s mládežou. Autor nielen nastoľuje otázky týkajúce sa ďalšieho smerovania práce s mládežou, ale taktiež upozorňuje na potrebu vytvorenia nových sietí tretieho sektoru schopných zjednocovať politický, občiansky a sociálny aspekt a tým napomôcť i v posilňovaní občianstva mladých ľudí.

Mládež predstavuje element, ktorý v demokratizačnom procese a obnove, respektíve revitalizácii občianskej spoločnosti na Slovensku zohral špecifickú úlohu. Je aktérom transformácie a modernizácie Slovenska. Aktívne občianstvo mladých ľudí a ich participácia na veciach verejných predstavuje kľúč k budovaniu demokratických spoločností na všetkých úrovniach, a zároveň významný podnet pre politickú teóriu i výskum.

Práve aktívne občianstvo mladých ľudí, ktorého poznanie sa stáva dôležitým aspektom skúmania stavu a tendencií vývoja politického systému predstavuje ťažiskovú problematiku štvrtej a piatej kapitoly: *Participácia mládeže na samosprávnej demokracii* a *Participácia mládeže na zastupiteľskej demokracii*. Na základe interpretácií výsledkov viacerých medzinárodných výskumov (European Youth Identity, Political participation of Youth, Youth and Social Change) prezentovaných množstvom tabuliek a grafov dopĺňajúcich samotný text týchto kapitol osobitným spôsobom dokresľujú súčasnú situáciu participácie mládeže na samosprávnej i zastupiteľskej demokracii.

L. Macháček tu prezentuje a verifikuje empiricky hypotézu o tom, že v škole sa oveľa komplikovanejšie rozvíja „občianska“ participácia mladých ľudí na riadení školy prostredníctvom žiackej školskej rady (na strednej škole) alebo akademického senátu (na vysokej škole), ako participácia na organizovaní rozličných záujmových aktivít študentov v ich voľnom čase prostredníctvom občianskych združení.

Publikácia predstavuje aj učebný text, ktorý sa prezentuje s prihliadnutím na kľúčovú čitateľskú cieľovú skupinu, ktorou sú študenti politológie a sociológie. Preto tu nájdeme aj upútavky (rámčeky), ktoré majú pomôcť študentom orientovať sa v texte. Domnievame sa, že dokáže zaujať i náročného odborníka v politológii a sociológii. Publikácia ako celok predstavuje osobitným spôsobom usporiadané vedecko-výskumné informácie o súčasnom stave a trendoch života mládeže v občianskej a politickej oblasti, ktoré zaujmú aj expertov pôsobiacich v oblasti mládežníckej politiky a v systéme práce s mládežou

Ak sa bližšie pozrieme na obsahové zameranie textu publikácie môžeme konštatovať, že

v publikácii sa nevenuje iba pozornosť analýze, ale sa vymedzuje aj okruh aktuálne dôležitých oblastí tzv. mládežníckej politiky. V závere publikácie nájde čitateľ analýzu najnovších dokumentov EÚ, v ktorých sa znovu zdôraznili niektoré známe skutočnosti obsiahnuté v Bielej knihe o mládeži (2002). Východiskom novo koncipovanej európskej mládežníckej politiky je nesporný fakt, že rast a prosperita Európy závisia od aktívneho prínosu a účasti všetkých mladých ľudí, najmä preto, lebo ich počet sa vzhľadom na celkový počet obyvateľov znižuje a preto, že práve súčasná mladá generácia bude musieť znášať rastúce náklady na starnúce obyvateľstvo.

Súčasný životný podmienky pre mladých ľudí nato, aby sa rozvíjali ich zručnosti, aby pracovali a aktívne sa zúčastňovali na dianí v spoločnosti, najmä vzhľadom na globalizáciu a znalostnú ekonomiku nemožno charakterizovať ako priaznivé. Problémy, s ktorými sa mladí ľudia stretávajú, ako sú vysoká miera chudoby detí, zlý zdravotný stav, predčasné ukončenie školskej dochádzky a nezamestnanosť mladých ľudí, naznačujú potrebu prehodnotiť investície, ktoré Európa dáva do svojej mládeže.

Publikácia L. Macháčka *Úvod do politickej sociológie mládeže* prináša argumenty a námety podporujúce úsilie preniesť pozornosť politickej sociológie mládeže z pôvodného konceptu a portfólia mládežníckej politiky (participácia, dobrovoľníctvo, informácie, lepšie porozumenie mládeži) na potrebu rozvíjať prierezovú stratégiu pre mládež. Tento nový koncept vytvára užšie väzby medzi európskym rámcom politiky pre mládež stanoveným od prijatia Bielej knihy o mládeži a ostatnými politikami, ktoré sa dotýkajú mládeže (sociálna, bytová, zdravotná, kultúrna, zamestnanecká, školská) s cieľom rozvíjať ucelený prístup k politike pre mládež ako kľúč k dosiahnutiu skutočného pokroku k stanoveným cieľom politiky pre mládež